

כג

(א) לא תשא שמע שוא [וגו']. כמו שהעד מוזהר לא¹ תענה ברעך עד שקר, כמו כן הדייגין מוזהרין שלא לקבל עדות ולשמוע שקר אלא ודרשת² וחקרת. ואפי' אם יש שני עידי שקר, אל תצטרף עמהם להעיד כמותם ואעפ"י שיגמר [הדין] על פיהם כי אין מכחישם. (ב) לא תהיה אחרי רבים לרעות. אם הם דנים שלא כדין לפי דעתך, ואעפ"י שלא יאמינו לך³ כי אם למרובים. ולא תענה על דיברי [ריב] לנטות אחרי רבים להטות משפט, ואפילו כשהם מזכים אדם ופוטרין ממיתה. (ג) ודל לא תהדר. כדכת'⁴ ולא תשא פני דל ולא תהדר פני גדול⁵ אלא בצדק תשפוט עמיתך. (ה) חמור שנאך. דיבר בהווה⁶. עזוב תעזוב. לשון סיוע וחיווק כדכת'⁷ ויעזבו [את] ירושלים עד החומה, ואפס⁸ עצור ועזוב. (ז) מדבר שקר תרחק. אם נראה בעיניך דין מרומה ועדים רמאים ואין אתה יכול להכחישן תרחק מאותו הדין⁹ ואל תדין בו כלל. ואעפ"י כן אם הוא נקי וצדיק בדין, שכבר נגמר הדין לזכות, אל תהרגהו עוד, מאחר שכבר קיבלת העדים וגמרתה הדין ולא נתת לבך על זה עד לסוף, שאם אתה הצדקתו, אני¹⁰ לא אצדיקנו [כי רשע הוא] וחייב מיתה, כדכת'¹¹ והאלהים אינה לידו. (ח) יעור פקחים. אצל פיקוח עין נופל לשון עיורון, ואצל צדק סילוף. (י) ואספת את תבואתה בביתך ולא תניחנה הפקר אלא בשביעית תשמטנה, שלא תזרע, ונטשתה, שלא תאסוף תבואתה¹². (יא) לכרמך (ו) לזיתך. כמו מן תבואה. דרך המקרא להזכיר דגן ותירוש ויצהר והוא הדין לכל אוכלין שהן גידולי קרקע כדכת' בפרשת בהר סיני¹³. (יג) וככל אשר אמרתי אליכם מיום התחלת הדברות

טפות כמו הדמע". 48. במחברת דמע בדף 65 כתב על הפסוק הנה: "היא התירוש הצח והמזוקק אשר אין בו שמרים". 49. דברים י"ד, כ"א.

1. שמות כ', י"ג. 2. דברים י"ג, ט'. 3. וכן ברש"י: "אם ראית רשעים מטין משפט לא תאמר הואיל ורבים הם הנני נוטה אתריהם". וכן בראב"ע: "אם ראית רבים יעידו על דבר שלא ידעתו לא תאמר בלבבך אלה לא יכובו". 4. ויקרא י"ט, ט"ו. 5. וכן בראב"ע: "ודל, גם זה דבק שתחשוב כי טוב תעשה בעורך הדל, ובמקום אחר לא תהדר פני גדול". 6. וכן בראב"ע דברים כ"ב, א': "וכבר הזכיר החמור וכן משפט כל בהמה". 7. נחמיה ג', ח'. 8. דברים ל"ב, ל"ו. וכן ברשב"ם דברים שם: "ועזב כמו עזב תעזב, ויעזבו ירושלים עד החומה". וכן ברש"י שם: "עזוב מחוזק כמו (נחמיה ג') ויעזבו את ירושלים עד החומה". 9. ובראב"ע: "מדבר שקר, עם הדין ידבר שלא ידין דין שקר". 10. וכן ברש"י: "כי לא אצדיק רשע, אין עליך להחזירו כי אני לא אצדיקנו בדיני, אם יצא מידך זכאי יש לי שלוחים הרבה להמיתו במיתה שנתחייב בה". 11. שמות כ"א, י"א. 12. וכן ברמב"ן: "אבל הכתוב דבק בראשון, אמר שש שנים תזרע ותאסוף התבואה והשביעית תשמטנה שלא תזרע את ארצך ונטשתה שלא תאסוף את תבואתה אבל תעזבנה". 13. ויקרא כ"ה, ז': "כל תבואתה לאכל".